

PRENOVA VOLILNEGA SISTEMA ZA DRŽAVNI ZBOR

Izhodišča, dve izvedbeni različici in odprta ustavnopravna vprašanja

POSVET

Ljubljana, 8. september 2026

IZVRŠNI POVZETEK

Zakaj prenova. Sedanji sistem zagotavlja proporcionalno sestavo Državnega zbora, vendar volivcu v volilnem okraju praviloma ne omogoča izbire med več kandidati iste liste. Ključno razvojno vprašanje zato ni odprava proporcionalnosti, temveč povečanje osebnega vpliva volivca, preglednosti kandidiranja in teritorialne povezanosti poslancev.

Mandat volivcev. Na posvetovalnem referendumu 9. junija 2024 je 486.516 volivcev oziroma 70,89 % veljavnih glasov podprlo uvedbo prednostnega glasu, ki bi volivcem zagotovil odločilen vpliv na izbiro poslancev. Udeležba je bila 41,43 %. Referendum je politično zelo pomemben, pravno pa Državnega zbora ne zavezuje, saj je bil posvetovalen.

MOŽNOST	JEDRO REŠITVE
A — kombinirani model	Dva glasova: prvi za kandidata v 44 neposrednih okrajih, drugi za listo. Drugi glas določa skupno razmerje med strankami; 44 listnih mandatov izravna rezultat. Model okrepi neposredno vez, vendar zahteva zahtevnejšo ureditev presežnih mandatov in temeljito ustavnopravno presojo.
B — odprte liste	En glas za kandidata na listi. Glas hkrati šteje za listo in kandidata. Strankam se mandati dodelijo proporcionalno, znotraj liste pa so izvoljeni kandidati z največ prednostnimi glasovi. Model je preglednejši in bližje izvedbi z zakonsko spremembo.

Priporočilo. Kot izvedbeno izhodišče je primernejša različica B, ker neposredno uresničuje namen referenduma in ohranja jasno proporcionalno logiko. Različico A je smiselno ohraniti kot ambicioznejšo možnost, če politični dogovor vključuje tudi ustavnopravno ureditev fiksnega števila poslancev, neposrednih mandatov in kompenzacije.

NASLEDNJI KORAK

Izdelati uradne simulacije na več volilnih rezultatih, pridobiti ustavnopravno mnenje, nato pa v odprtem postopku uskladiti enoten zakonski model z jasnimi pravili kandidiranja, štetja glasov in varstva volilne pravice.

Vsebinska osnova: delovni osnutek Emila Milana Pintarja, dopolnjen po razpravah v Sintezi in NSVS. Ta različica je uredniški in strokovni čistopis za nadaljnjo razpravo.

1. Namen in status dokumenta

Dokument predstavlja prenovljeno izhodišče za strokovno in javno razpravo o volilnem sistemu za Državni zbor. Ohranja osrednjo namero izvirnega gradiva — povečati dejanski vpliv volivcev na izbiro oseb — hkrati pa popravlja pravne in vsebinske netočnosti ter jasneje ločuje politične cilje od rešitev, ki zahtevajo ustavno spremembo.

Predlog ni zakonsko besedilo. Pred njegovo pretvorbo v novelo Zakona o volitvah v Državni zbor so potrebni simulacije mandatov, presoja enakosti volilne pravice, preveritev izvedljivosti pri Državni volilni komisiji in dogovor o prehodnih pravilih.

2. Ustavni in referendumski okvir

2.1 Temeljna ustavna izhodišča

- Oblast ima ljudstvo; državljani jo izvršujejo neposredno in z volitvami po načelu delitve oblasti (3. člen Ustave).
- Poslanci, razen poslancev narodnih skupnosti, se volijo po načelu sorazmernega predstavnštva ob štiriodstotnem volilnem pragu; volivci morajo imeti odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom (80. člen).
- Poslanci so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na navodila (82. člen). Zato odpoklic, imperativni mandat ali avtomatične sankcije zaradi političnega prestopa niso le vprašanje poslovnika.

2.2 Kaj je odločil referendum leta 2024

Referendumsko vprašanje se je nanašalo na uvedbo prednostnega glasu pri volitvah poslancev, s katerim bi volivci odločilno vplivali na izbiro posameznega kandidata. Za je glasovalo 486.516 volivcev (70,89 % veljavnih glasov), proti 199.352; udeležba je znašala 41,43 %.

PRAVNA NARAVA REZULTATA

Šlo je za posvetovalni referendum. Rezultat zato pomeni močan politični mandat za pripravo rešitve, ne pa neposredne pravne obveznosti Državnega zbora ali potrditve katerega koli konkretnega modela.

3. Sedanja ureditev in razlogi za prenovu

Sedanji sistem je proporcionalen: volivec glasuje za kandidata posamezne liste v volilnem okraju, mandati pa se delijo med liste in nato kandidatom po pravilih relativnega uspeha znotraj volilne enote. Sistem zato ni mogoče opisati kot golo potrjevanje kandidatov, vendar je osebna izbira volivca omejena.

VPRAŠANJE	SEDANJI IZZIV	SMER REŠITVE
Osebna izbira	V okraju je praviloma en kandidat posamezne liste; volivec ne izbira med več kandidati iste politične ponudbe.	Odperte liste ali neposredni okraji.
Kandidiranje	Zakon že dopušča liste volivcev, vendar so pogoji zanje strožji kakor za nekatere strankarske liste.	Bolj primerljivi in transparentni pogoji.
Teritorialna vez	Kandidatura ni nujno vezana na daljšo življenjsko povezanost z območjem.	Sorazmeren domicilni ali drug preizkus povezave.
Razumevanje rezultata	Pretvorba glasov v mandate je za javnost težko sledljiva.	Javna metodologija, primeri in odprte simulacije.
Zaupanje	Šibka osebna odgovornost do volivcev lahko zmanjšuje občutek politične odzivnosti.	Več osebne izbire, ne pa poseg v svobodni mandat.

Ustavno sodišče je leta 2018 ugotovilo protiustavnost zakonske ureditve meja volilnih okrajev zaradi velikih razlik in zastarelosti. Ni pa s tem razveljavilo celotnega sistema kandidiranja ali delitve mandatov. Meje so bile leta 2021 spremenjene, zato starega razmerja velikosti okrajev ni mogoče brez aktualnih podatkov predstavljati kot današnje stanje.

4. Cilji prenove

1. Volivcu omogočiti resnično izbiro med več kandidati in odločilen osebni vpliv na izvolitev.
2. Ohraniti proporcionalno razmerje med političnimi listami ter štiriodstotni državni prag.
3. Odpreti kandidacijske postopke, ne da bi se porušila enakost volilne pravice ali ustvarili privilegiji posamezne vrste predlagateljev.
4. Okrepiti teritorialno povezanost kandidata z volilnim okoljem in preglednost njegove javne predstavitve.
5. Poenostaviti razumevanje izida ter zagotoviti preverljiv, vnaprej znan način dodelitve mandatov.
6. Varovati svobodni poslanski mandat, zasebnost kandidatov in učinkovito sodno varstvo volilne pravice.

5. Različica A — kombinirani proporcionalni model z dvema glasovoma

Različica A združuje neposredno izvoljene poslance in izravnalne listne mandate. Namen ni vzpostaviti dveh nepovezanih volitev, temveč enoten proporcionalni rezultat, v katerem drugi glas določa skupno upravičenje strank do mandatov.

5.1 Predlagana arhitektura

- Državni zbor ohrani 90 poslancev: 88 splošnih mandatov in dva mandata narodnih skupnosti po posebni ureditvi.
- Za 88 splošnih mandatov se oblikuje 44 neposrednih volilnih okrajev in 44 izravnalnih listnih mandatov.
- Volivec ima dva glasova: prvi glas za okrajnega kandidata, drugi glas za politično listo.
- Prvi glas določi zmagovalca v okraju. Izбира med enokrožnim in dvokrožnim načinom mora biti določena šele po simulacijah stroškov, udeležbe in reprezentativnosti.
- Drugi glas je temelj za skupno proporcionalno upravičenje liste do mandatov na državni ravni.
- Neposredni mandati liste se vštejejo v njeno skupno upravičenje; preostanek se zapolni z listnimi mandati.

5.2 Osrednje odprto vprašanje

Če lista v neposrednih okrajih osvoji več mandatov, kakor ji pripada po drugem glas, nastanejo presežni mandati. Pri fiksnem številu 90 poslancev tega ni mogoče rešiti z neomejenim dodajanjem izravnalnih sedežev. Zakonodajalec mora zato vnaprej izbrati eno od rešitev:

- povečanje ali spremenljivost števila poslancev — to bi praviloma zahtevalo ustavno spremembo;
- omejitev učinkovanja neposrednih zmag glede na proporcionalno upravičenje — politično občutljiva rešitev;
- druga kompenzacijska formula znotraj 88 sedežev — nujne so simulacije, da ne oslabi enakosti glasov.

NEMŠKA PRIMERJAVA

Nemški Bundestag ima po reformi iz leta 2023 fiksnih 630 sedežev. Presežni in izravnalni sedeži so odpravljeni; zmaga v volilnem okraju sama po sebi ne zagotovi sedeža, če kandidat ni pokrit z upravičenjem svoje stranke po drugem glas. Nemškega modela zato ni mogoče preprosto prenesti brez jasne politične odločitve o vlogi neposrednega mandata.

5.3 Prednosti in tveganja

PREDNOSTI	TVEGANJA / ODPRTA VPRAŠANJA
Jasna neposredna vez med delom poslancev in lokalnim okoljem.	Dva glasova in kompenzacija sta zahtevnejša za razlago.
Drugi glas ohranja strankarsko proporcionalnost.	Presežni mandati pri fiksnem številu sedežev.
Možnost kandidatur strank in volivcev v okrajih.	Potrebna nova razmejitev 44 približno enako velikih okrajev.
Več poti do izvolitve posameznika.	Mogoča dva razreda poslancev, če vloge niso jasno določene.

6. Različica B — personalizirani proporcionalni model z odprtimi listami

Različica B je vsebinsko najbližja referendumski usmeritvi. Ne gre za mešani sistem v strogem pomenu, saj nima ločene neposredne in listne komponente. Gre za proporcionalni sistem, personaliziran z obveznim prednostnim glasom.

6.1 Glasovnica in štetje

- Volilni okraji se odpravijo; kandidatne liste se vložijo na ravni volilnih enot.
- Volivec izbere enega kandidata na eni listi. Ta glas hkrati šteje kot glas za listo in kot prednostni glas za kandidata.
- Skupno število mandatov posamezne liste se najprej določi proporcionalno na podlagi vseh glasov za listo in ob upoštevanju štiriodstotnega državnega praga.
- Mandati se nato teritorialno razporedijo med volilne enote po vnaprej določeni formuli.
- Znotraj posamezne liste oziroma njene enotne teritorialne kandidatne skupine so izvoljeni kandidati z največ prednostnimi glasovi.
- Vezava na delež prednostnih glasov je praviloma pravičnejša od primerjave absolutnih števil, če se velikosti volilnih enot ali volilna udeležba razlikujejo.

KLJUČNA DOSLEDNOST

Mandatov ni mogoče najprej podeliti absolutno najuspešnejšim kandidatom ne glede na listo in hkrati zagotavljati natančne proporcionalnosti med listami. Najprej se zato določi število mandatov liste, šele nato osebna razvrstitev kandidatov znotraj te liste.

6.2 Ponazoritveni primer

Poenostavljen primer prikazuje logiko na enem območju z 11 mandati in 100.000 veljavnimi glasovi. Vse štiri liste presežejo prag. Pri ponazoritvi z D'Hondtovo metodo se mandati razdelijo takole:

LISTA	GLASOVI	DELEŽ	MANDATI
A	42.000	42 %	5
B	31.000	31 %	3
C	19.000	19 %	2
D	8.000	8 %	1

Pet mandatov liste A dobijo njeni kandidati z največ prednostnimi glasovi; enako velja za tri mandate liste B, dva mandata liste C in mandat liste D. V dejanski državni ureditvi bi bilo treba najprej izračunati državno upravičenje list, nato pa mandate razporediti med volilne enote.

6.3 Prednosti in tveganja

PREDNOSTI	TVEGANJA / ODPRTA VPRAŠANJA
En glas in intuitivna povezava med listo ter kandidatom.	Pravila teritorialne delitve mandatov morajo biti natančna.
Odločilen osebni vpliv brez rušenja proporcionalnosti.	Večja notranja konkurenca med kandidati iste liste.
Ni problema presežnih neposrednih mandatov.	Obvezni prednostni glas zahteva jasno obravnavo nepopolnih glasovnic.
Izvedbeno je bližje spremembi navadnega zakona.	Učinek na zastopanost manjših območij je treba simulirati.

7. Skupni elementi obeh različic

7.1 Kandidatne liste strank in volivcev

Veljavna ureditev že omogoča, da listo kandidatov v volilni enoti s podpisi določi tisoč volivcev, medtem ko lahko politična stranka pod določenimi pogoji listo vloži s podpisi poslancev ali z manjšim številom podpisov volivcev. Predlog zato ne izhaja iz teze, da so državljanske liste izključene, temveč iz potrebe po bolj primerljivih in praktično dosegljivih pogojih.

- Prag podpisov naj temelji na enakem merilu legitimnosti in naj ne razlikuje arbitrarno glede na vrsto predlagatelja.
- Vsak volivec lahko v isti volilni enoti podpre največ eno listo; postopek preverjanja podpisov mora biti varen in dostopen.
- Javne kandidacijske konvencije so lahko priporočena oblika notranje demokracije, zakonska obveznost pa mora biti sorazmerna in enako uporabna.

7.2 Teritorialna povezanost kandidata

Dveletno stalno prebivališče v volilni enoti lahko okrepi lokalno povezanost, vendar samo po sebi ne zagotovi zastopanosti vseh subregij. Pravilo mora dopuščati razumne izjeme, preprečevati diskriminacijo in prestati presojo sorazmernosti glede pasivne volilne pravice.

7.3 Spolna uravnoteženost

Sedanji zakon določa najmanj 35-odstotni delež pripadnikov vsakega spola na kandidatni listi. Dvig na 40 % in razvrščanje po načelu zadrge sta možni nadgradnji. Zakon mora jasno urediti liho število kandidatov, vrstni red prvega mesta in posledice neveljavne liste.

7.4 Predstavitvena izkaznica kandidata

Za vse kandidate naj velja enotna, javno dostopna predstavitev, ki omogoča informirano izbiro in hkrati spoštuje varstvo osebnih podatkov.

OBJAVI SE	NE OBJAVI SE AVTOMATIČNO	VAROVALKA
Ime, leto rojstva, območje bivanja, izobrazba, poklicne in javne izkušnje.	Polni naslov, občutljivi osebni podatki, podatki brez neposredne povezave z javno funkcijo.	Načelo najmanjšega obsega podatkov in enak obrazec za vse.
Relevantne pravnomočne obsodbe, če zakon določa njihov javni pomen.	Izbrisane obsodbe, odprti postopki brez pravnomočne odločitve.	Pravna podlaga, rok hrambe in možnost popravka.
Izjava o interesih in funkcijah, pomembnih za nezdružljivost.	Podatki družinskih članov brez jasne zakonske podlage.	Nadzor pristojnega organa in učinkovito pravno sredstvo.

7.5 Neresnični podatki in sankcije

Neresnična navedba ne sme avtomatično povzročiti izgube mandata. Potrebni so stopnjevani ukrepi glede na težo kršitve: popravek, globa, ugotovitev nezdružljivosti ali drug zakonsko določen postopek. O najtežjih posledicah mora odločati pristojen organ v postopku z možnostjo sodnega varstva.

8. Pasivna volilna pravica, integriteta in poslanski mandat

8.1 Kandidiranje, nezdržljivost in prenehanje mandata

Tri vprašanja je treba urejati ločeno: kdo sme kandidirati, katere funkcije so nezdržljive s poslanskim mandatom in kdaj mandat preneha. Splošne prepovedi kandidiranja za posamezne poklice ali zaradi vsake kaznovanosti bi lahko nesorazmerno posegle v pasivno volilno pravico. Dopustna omejitev mora biti določna, časovno omejena in povezana z legitimnim ciljem.

8.2 Svobodni mandat

Poslanec je predstavnik vsega ljudstva in ni vezan na navodila. Politična odgovornost se zato praviloma uveljavlja na naslednjih volitvah, z javnostjo dela, pravili o nasprotju interesov ter disciplinskimi ukrepi, ki ne posegajo v jedro mandata.

UKREP	OCENA
Javna evidenca navzočnosti, glasovanj in interesov	Praviloma izvedljivo z zakonom ali poslovníkom ob varstvu osebnih podatkov.
Izločitev iz posameznega delovnega telesa zaradi konkretnega konflikta interesov	Možna ob jasnem postopku in sorazmernosti.
Izguba mandata zaradi prestopa v drugo poslansko skupino	V neskladju z načelom svobodnega mandata; verjetna potreba po ustavni spremembi.
Odpoklic poslanca med mandatom	Temeljna sprememba predstavniškega mandata; zahteva ustavnopravno presojo in najverjetneje spremembo Ustave.

9. Državlanske in regionalne liste

Državlanske liste morajo imeti realno možnost nastopa pod predvidljivimi pogoji. Vendar posebni štiriodstotni prag samo na ravni volilne enote in vnaprej omejeno število mandatov (na primer največ en ali dva) odpirata resna vprašanja enakosti glasov ter skladnosti z ustavno določenim državnim pragom.

- Pravno najvarnejša pot je enak državni prag in enaka pravila dodelitve mandatov za vse liste, ne glede na predlagatelja.
- Če je cilj regionalno predstavništvo, naj se uredi z enako teritorialno delitvijo mandatov ali z ustavno zasnovanim regionalnim elementom, ne z ad hoc privilegijem.
- Posebna poslanska skupina neodvisnih poslancev ne sme omejevati svobode združevanja poslancev ali njihovega svobodnega mandata.

10. Glasovi list pod pragom

Glasovi list, ki ne dosežejo štiriodstotnega državnega praga, se ne prenašajo zaporedno na vse druge liste. Te liste so izločene iz delitve mandatov; sedeži se nato razdelijo med upravičene liste po zakonski formuli. Javno pojasnilo mora uporabljati izraz »izločitev iz delitve« in prikazati učinek formule, ne pa govoriti o prenosu glasov.

11. Primerjava različic A in B

MERILO	RAZLIČICA A	RAZLIČICA B
Osnovni tip	Kombinirani proporcionalni sistem	Personalizirani proporcionalni sistem
Število glasov	Dva: kandidat + lista	En: kandidat na listi
Neposredni mandati	44 od 88 splošnih mandatov	Ni ločene neposredne komponente
Določitev razmerja med listami	Drugi glas	Vsota glasov kandidatov posamezne liste
Osebna izbira	Okrajni kandidat in posredno listni kandidati	Prednostni glas znotraj odprte liste
Presežni mandati	Osrednje sistemsko vprašanje	Ne nastanejo
Teritorialna vez	Zelo izrazita v neposrednih okrajih	Odvisna od zasnove volilnih enot in domicila
Zahtevnost za volivca	Višja	Nižja
Zakonodajna zahtevnost	Visoka; možna ustavna sprememba	Srednja; večina jedra je lahko zakonska
Največja prednost	Neposredna lokalna odgovornost	Čista povezava med proporcionalnostjo in osebno izbiro
Največje tveganje	Trk neposrednih zmag s fiksnim številom sedežev	Koncentracija izvoljenih v bolj prepoznavnih delih volilne enote

12. Kaj je mogoče urediti z zakonom in kaj zahteva višjo presojo

UKREP	RAVEN UREDITVE	KLJUČNI POGOJ
Odprte liste in obvezni prednostni glas	Praviloma zakon	Mora zagotoviti odločilen vpliv in enakost glasov.
Dvig spolne kvote na 40 % in zadržga	Praviloma zakon	Potrebna natančna pravila za sestavo list.
Enotna predstavitvena izkaznica	Zakon	Le potrebni podatki, pravica do popravka, nadzor.
Sprememba števila in meja volilnih enot	Zakon	Meje morajo temeljiti na aktualnih podatkih in enakosti glasov.
Dveletni domicil	Zakon + stroga presoja	Poseg v pasivno volilno pravico mora biti sorazmeren.
Poseben prag ali mandatna kapica za državljske liste	Resno ustavnopravno tveganje	Možna neskladnost z enakostjo in 4-odstotnim državnim pragom.
Spremenljivo število poslancev	Ustavna sprememba	80. člen določa 90 poslancev.
Odpoklic ali izguba mandata zaradi prestopa	Najverjetneje ustavna sprememba	Trk s svobodnim mandatom iz 82. člena.

13. Predlagani postopek priprave reforme

KORAK	NALOGA	REZULTAT
1	Določitev meril	Dogovor o ciljih: osebni vpliv, proporcionalnost, teritorialnost, enakost glasov, razumljivost.
2	Neodvisne simulacije	Preizkus obeh različic na več preteklih in sintetičnih rezultatih; objava podatkov in kode izračuna.
3	Ustavnopravno mnenje	Posebej o fiksnem številu mandatov, domicilu, regionalnih listah, svobodnem mandatu in sankcijah.
4	Izvedbena presoja DVK	Glasovnice, informacijska podpora, roki, stroški, usposabljanje volilnih odborov in volivcev.
5	Javna razprava	Predstavitve enega normativno doslednega modela in najmanj ene alternativne možnosti z enakimi merili.
6	Zakonsko besedilo	Javna tabela členov, obrazložitev formule, prehodne določbe in neodvisna nomotehnična kontrola.
7	Testna izvedba	Simulirana glasovnica, javni kalkulator mandatov in dostopno gradivo za volivce.

14. Priporočena odločitev

Za naslednjo fazo se priporoča priprava zakonsko dosledne različice B kot osnovnega modela, z obveznim prednostnim glasom in odprtimi listami. Hkrati naj se različica A ne opusti, temveč naj se zanjo izdela ločen ustavnopravni in matematični scenarij. Tako razprava ne bo temeljila na oznakah sistema, ampak na preverljivih učinkih posamezne rešitve.

MERILO USPEHA

Prenova je uspešna, če volivec razume, kako njegov glas vpliva na listo in kandidata, če so vsi glasovi obravnavani enakopravno ter če je mogoče končni mandatni izračun neodvisno ponoviti.

15. Sklep

Slovenija za povečanje osebnega vpliva volivcev ne potrebuje nujno opustitve proporcionalnega sistema. Potrebuje pa jasnejšo izbiro med kandidati, odprtejšo kandidiranje, preverljivejši izračun in natančno določene pravne varovalke. Prednostni glas je skupno jedro obeh obravnavanih poti; razlikujeta se predvsem v tem, koliko neposrednega teritorialnega elementa želimo in kakšno ustavnopravno zahtevnost smo pripravljene sprejeti.

16. Ključni uradni viri

- Ustava Republike Slovenije: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1>
- Zakon o volitvah v Državni zbor (ZVDZ): <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO185>
- Zakon o referendumu in o ljudski iniciativi (ZRLI): <https://pisrs.si/pregledNpb?idPredpisa=ZAKO324&idPredpisaChng=ZAKO324>
- Uradni izid posvetovalnega referenduma 9. 6. 2024: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2024-01-1842/>
- Državna volilna komisija — referendumsko vprašanje: <https://www.dvk-rs.si/volitve-in-referendumi/referendumi/volitve-referenduma/posvetovalni-referendumi-9-6-2024/>
- Državna volilna komisija — vlaganje kandidatnih list: <https://www.dvk-rs.si/vlaganje-kandidatnih-list/>
- Odločba Ustavnega sodišča U-I-32/15: <https://www.us-rs.si/sl/zadeve-in-odlocitve/odlocitve/u-i-3215>
- Sprememba območij volilnih okrajev iz leta 2021: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO8313>
- Nemški Bundestag — volilna reforma in sestava 630 sedežev: <https://www.bundestag.de/en/documents/textarchive/kw09-election-1055556>

PRILOGA A — Orientacijska razvrstitev volilnih sistemov držav EU

Preglednica prikazuje poenostavljeno razvrstitev 27 držav Evropske unije v tri široke skupine. Ker nacionalni sistemi vsebujejo številne korektivne, večinske in preferenčne elemente, preglednica ni nadomestilo za primerjalnopravno analizo; namenjena je hitri orientaciji in vsebinsko ohranjanju razvrstitev iz priloženega gradiva.

DRŽAVA	PROPORCIONALNI / PRETEŽNO PROPORCIONALNI	KOMBINIRANI	VEČINSKI
Avstrija	•	–	–
Belgija	•	–	–
Bolgarija	•	–	–
Ciper	•	–	–
Hrvaška	•	–	–
Češka	•	–	–
Danska	•	–	–
Estonija	•	–	–
Finska	•	–	–
Francija	–	–	•
Nemčija	–	•	–
Grčija	–	•	–
Madžarska	–	•	–
Irska	•	–	–
Italija	–	•	–
Latvija	•	–	–
Litva	–	•	–
Luksemburg	•	–	–
Malta	•	–	–
Nizozemska	•	–	–
Poljska	•	–	–
Portugalska	•	–	–
Romunija	•	–	–
Slovaška	•	–	–
Slovenija	•	–	–
Španija	•	–	–
Švedska	•	–	–
SKUPAJ DRŽAV	21	5	1

Legenda: • pripadnost skupini. Razvrstitev je analitična poenostavitev. Pri nadaljnjem sklicevanju je treba za vsako državo preveriti aktualno zakonodajo, saj se volilni sistemi spreminjajo in pogosto združujejo elemente več kategorij.

PRILOGA B — Ključni izzivi sedanjega volilnega sistema

Preglednica 2 je vsebinsko posodobljena tako, da ločuje preverjena pravna dejstva od političnih ocen. Namenjena je kratkemu prikazu področij, ki jih mora reforma nasloviti.

ŠT.	PODROČJE	POSODOBLJENA UGOTOVITEV
1	Omejena osebna izbira	Volivec v volilnem okraju praviloma ne izbira med več kandidati iste liste; njegov vpliv na osebno sestavo poslanske skupine je zato omejen.
2	Meje volilnih okrajev	Ustavno sodišče je leta 2018 ugotovilo protiustavnost tedanje razmejitve; meje so bile leta 2021 spremenjene, zato je treba današnjo enakost preverjati z aktualnimi podatki.
3	Teritorialna zastopanost	Proporcionalni rezultat ne zagotavlja, da bodo vsi deli volilne enote dobili poslanca. Učinek na manjša in periferna območja je treba meriti s simulacijami.
4	Kandidiranje volivcev	Liste volivcev so dovoljene, vendar zanje veljajo strožji podpisni pogoji kot za nekatere strankarske liste. Smiselna je presoja primerljivosti pogojev.
5	Teritorialna povezanost kandidatov	Zakon ne zahteva daljšega domicila v volilni enoti; stranke lahko kandidate razporedijo glede na volilno strategijo.
6	Razumljivost dodelitve mandator	Izvolitev je odvisna od uspeha liste in relativnega uspeha kandidata v volilni enoti, zato kandidat z več absolutnimi glasovi ni nujno izvoljen pred kandidatom z manj glasovi.
7	Odgovornost do volivcev	Močna vloga strank pri kandidiranju in omejena osebna izbira lahko slabita neposredno politično vez med volivcem in poslancem, ne posegata pa v ustavno načelo svobodnega mandata.
8	Državni volilni prag	Štiriodstotni prag zmanjšuje možnosti ozko regionalnih list. Posebna obravnava takih list pa mora spoštovati enakost volilne pravice in ustavni državni prag.

PRILOGA C — Glavni elementi modela z odprtimi listami

Preglednica 3 povzema pravno dosledno različico B. Izpuščene so rešitve, ki bi brez ustavne spremembe lahko kršile enakost volilne pravice ali svobodni poslanski mandat.

ŠT.	PODROČJE	PREDLAGANA UREDITEV
1	Volilni okraji	Odprava sedanjih volilnih okrajev; glasovanje na ravni volilnih enot z odprtimi kandidatnimi listami.
2	Volilne enote	Osem sedanjih ali drugače oblikovanih enot. Število mandatov in meje morajo temeljiti na aktualnem številu volivcev ter zagotavljati čim večjo enakost glasov.
3	Glasovanje	Volivec izbere enega kandidata na eni listi. Glas šteje hkrati za listo in kot prednostni glas za kandidata.
4	Dodelitev mandatov	Najprej se proporcionalno določi skupno število mandatov vsake upravičene liste, nato teritorialna razporeditev in nazadnje izvoljeni kandidati po prednostnih glasovih znotraj liste.
5	Vlagatelji list	Politične stranke in skupine volivcev lahko vlagajo liste pod primerljivimi, transparentnimi in praktično dosegljivimi pogoji.
6	Volilni prag	Enoten štiriodstotni državni prag in enaka pravila delitve mandatov za vse liste, razen če bi Ustava izrecno določila drugače.
7	Domicil	Možna zahteva po dokazljivi teritorialni povezanosti; dveletno stalno prebivališče je treba preveriti z vidika sorazmernosti in dopustnih izjem.
8	Spolna uravnoteženost	Najmanj 40 % pripadnikov vsakega spola in načelo zadrge, z jasnimi pravili za liho število mest ter veljavnost liste.
9	Predstavitvena izkaznica	Enoten nabor za odločitev pomembnih podatkov, načelo najmanjšega obsega, možnost popravka in nadzor pristojnega organa.
10	Integriteta	Omejitve kandidiranja le izjemoma, na jasni zakonski podlagi in sorazmerno. Nezdružljivost funkcij, kazni in prenehanje mandata se urejajo ločeno.
11	Poslanski mandat	Javnost dela, konflikt interesov in odgovornost se lahko okrepijo; odpoklic ali izguba mandata zaradi političnega prestopa pa bi zahtevala ustavno spremembo.

Zaključna opomba

Gradivo temelji na delovnem osnutku, potrjenem na 112. redni seji Sinteze in NSVS 23. junija 2026, ter je bilo za strokovni posvet vsebinsko, pravno in jezikovno posodobljeno. Vključene so vse tri preglednice iz spremljevalnega gradiva, pri čemer sta preglednici 2 in 3 usklajeni s popravki v glavnem besedilu.

Vsebinska osnova: Emil Milan Pintar, mag. filozofije in sociologije

Za Sintezo in NSVS: Emil Milan Pintar, koordinator